

Alkotmánybíróság

Budapest
Donáti u. 35-45.
1015

Budapest területén működő ítélőtábla mellett eljáró elsőfokú szolgálati bíróság	
érkezett:	2015 JÚL. 01
szám:	SZÉ 3 / 20 / 2014.
Melléklet:	

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott [REDACTED] az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének c) pontja és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján az alábbi

alkotmányjogi panasz indítványt

terjesztem elő:

Kérem a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (Bjt.) 71. § (2) bekezdésének alaptörvényellenességét, és semmisítse meg azt, mivel sérti az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdését.

Kérelmem indokolásaként az alábbiakat adom elő:

Az Alaptörvényben biztosított jog megnevezése

Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés

A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ~~ítélkezési tevékenységükben nem~~ utasíthatóak. A bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

A közvetlen érintettség és a pertörténet

Törvényszéki bíróként bírói szolgálati jogviszonyban állok; a nyolc évenként esedékes bíróvizsgálatom elrendelésére a Bjt. 70. § (2) bekezdése alapján 2013. február 25. napján került sor. A folyamat első lépéseként a kollégiumvezető a Bjt. 71. § (2) bekezdésében biztosított feladatkörében eljárva elvégezte az értékelést megalapozó vizsgálatot. A törvényszéki elnök a vizsgálati jelentést nem fogadta el, ezért annak kiegészítésére/átdolgozására hívta fel a vizsgálatot. Az ismételt vizsgálati jelentés alapján a törvényszéki elnök elkészítette az értékelésemet, majd ennek szóbeli ismertetésére is sor került.

Az értékelés eredményével szemben a Bjt. 79. §-a alapján a szolgálati bírósághoz fordultam jogorvoslati kérelemmel. A jogorvoslati kérelemben az értékelés, illetve annak indokolása megváltoztatását kértem, továbbá – eljárási hibákra hivatkozva – az eljárás megszüntetését és új értékelés elrendelését.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	10/2266-0/2015
Érkezett:	2015 JÚL 23.
Példány:	1
Melléklet:	5
Kezeletlen:	1

A Budapest területén működő ítélőtábla mellett eljáró elsőfokú szolgálati bíróság az SZÉ3/14/2014. számú határozatával az általam kezdeményezett eljárást megszüntette és a bírói munkám új értékelését rendelte el. A határozat indokolása szerint olyan eljárási szabálysértések történtek, amelyek következtében a Bjt. 85. §-a, illetve 84. § (4) bekezdésének c) pontja értelmében a bíró munkájának új értékelését kell elrendelni. Ezek közül az egyik – egyben legjelentősebb – szabálysértés, hogy a vizsgáló az elfogultsága miatt nem járhatott volna el az ügyben. Az eljárási hibákra figyelemmel a bíróság érdemben nem is vizsgálta az értékelés megállapításait.

A határozattal szemben mindkét fél fellebbezést terjesztett elő.

A törvényszéki elnök a fellebbezésében a határozat megváltoztatását és a jogorvoslati kérelmem elutasítását kérte.

Az általam benyújtott fellebbezésben elsősorban a határozat helybenhagyását indítványoztam, az indokolás kiegészítése mellett. Ennek oka az, hogy ilyen helyzetben a másodfokú bíróság nyilvánvalóan nem tudja érdemben felülbírálni az értékelést, hiszen ezzel kapcsolatban az elsőfokú bíróság semmilyen megállapítást nem tett. Ezen túlmenően a határozat hatályon kívül helyezését is indítványoztam az elsőfokú eljárásban észlelt eljárási szabálytalanságok miatt. Mindezekon túlmenően kértem a határozat megváltoztatását is, az eredeti jogorvoslati kérelmemnek megfelelően az értékelés módosítását. A fellebbezésem (**P/1. melléklet**) részletesen ismerteti a jogorvoslati kérelmemet és kitér az ügy hátterére is.

A Kúria mellett eljáró másodfokú szolgálati bíróság az SzfÉ.4/2015/6. számú határozatával az elsőfokú bíróság határozatát – az indokolás módosításával – helybenhagyta.

A másodfokú bíróság további eljárási szabálysértéseket is megállapított, ahogyan azt a fellebbezésemben indítványoztam. Az elsőfokú határozattal egybehangzóan megállapította továbbá, hogy a vizsgáló esetében valóban fennállt a kizárási ok, ezért a vizsgálati jelentést nem készíthette volna el. A Bjt. egyáltalán nem tartalmaz a kizárási szabályozást, a másodfokú bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a 4/2011. OIT szabályzat 1. § (2) bekezdésében írtak jelenthetnek megoldást a problémára. Ez utóbbi előírás – a másodfokú bíróság álláspontja szerint – a kollégiumvezető elfogultsága esetén is alkalmazható; az új vizsgáló személyének kiválasztásában ekkor valóban részt vesz az elfogult kollégiumvezető, de csak „adminisztratív jelleggel”.

A fentiekből következően ismételten el kell végezni a bíróvizsgálatot, amelynek során abból a szempontból vagyok jelenleg hátrányosabb helyzetben, hogy a jogerős határozat szerint is elfogult és az eljárásból kizárt kollégiumvezető fog kijelölni – tetszése szerint – egy új vizsgálót, akinek a kiválasztásánál semmilyen jogszabályi szempont nem érvényesül. A kiválasztásba még az értékelést végző törvényszéki elnöknek sincs beleszólása, nem tehet javaslatot és nem is tiltakozhat.

Megjegyzem, hogy az elsőfokú határozattal szemben benyújtott fellebbezésekben mindkét fellebbező fél egy kérdésben teljes mértékben egyetértett: kizártnak tartottuk, hogy egy elfogult kollégiumvezető jelölje ki az új vizsgálót. A másodfokú bíróság ennek ismeretében hozott olyan döntést, amely megoldás ellen mindkét fél a leghatározottabban tiltakozott.

A probléma lényegének ismertetéséhez nagyon fontos kiemelni azt is, hogy itt nem csupán egy „egyedi ügyről” van szó, amely a jogorvoslati kérelem benyújtásától a jogerős döntésig tart. Formálisan ez valóban egy olyan bírósági ügy, ahol kérelmezőként léptem fel és a kérelmemnek túlnyomó részben helyt adtak. Ez a bírósági eljárás azonban csak egy rövid szakasza az

alkotmányos szempontból igen jelentős bíróvizsgálati folyamatnak amely a vizsgálat elrendelésétől annak végleges lezárásáig tart.

A bíró értékelésének folyamata az alábbi eljárásrendet követi:

- 1.) a vizsgálatot a bíróság elnöke rendeli el;
- 2.) a kollégiumvezető kijelöli a vizsgálatot;
- 3.) elvégzik a tevékenységet megalapozó vizsgálatot;
- 4.) az elnök elkészíti az értékelést és ismerteti a bíróval;
- 5.) ha a bíró (esetleg a felsőbbbíróság kollégiumvezetője) jogorvoslati kérelmet terjeszt elő, akkor a szolgálati bíróság tárgyalja az ügyet;
- 6.) amennyiben a szolgálati bíróság döntése értelmében újbóli vizsgálatot kell lefolytatni, akkor a fenti 1.)-5.) pont szerint meg kell ismételni az egész folyamatot.

Az eljárás akkor tekinthető véglegesen lezártnak, ha

- a) az értékelés ellen egyik jogosult sem él jogorvoslattal vagy
- b) a szolgálati bíróság jogerős érdemi döntéssel lezárja az ügyet (elutasítja a kérelmet vagy módosítja az értékelést).

Külön meg kell említeni, hogy a jogszabály nem korlátozza a megismételt vizsgálatok számát. Elméletileg előfordulhat, hogy amennyiben a bíróság többször egymás után törvénysértően folytatja le a vizsgálatot, akkor a szolgálati bíróság minden egyes alkalommal újra elrendeli a vizsgálat megismétlését. A szolgálati bíróságnak egyébként semmilyen eszköze nincs arra, hogy a munkáltatót eltérítse egy törvénysértő gyakorlattól; ha az értékelés során nem tartják be az eljárási szabályokat, ennek közvetlen szankciója nincs az érintettekre nézve, a vizsgálatot azonban újra és újra el kell végezni.

Az ügy jelentőségét alkotmányjogi szempontból az adja, hogy a bíróvizsgálat elvégzése bizonyos időszakonként kötelező, a vizsgálat eredménye pedig akár a bírói tisztség megszűnéséhez is vezethet.

Kiemelkedő társadalmi érdek fűződik ahhoz, hogy kizárólag a feladat ellátására alkalmas személyek töltsenek be bírói tisztséget, az alkalmatlan bírákat pedig a tisztségükből minél előbb – természetesen tisztességes eljárás keretében – elmozdítsák. Ugyanilyen fontos szempont, hogy a feladat elvégzésére alkalmas bírákat egy szakmai vizsgálatnak álcázott értékeléssel ne lehessen a tisztségükből elmozdítani vagy egyéb zaklatásnak kitenni. Ha az alkalmatlanság kérdése nem merül fel, akkor a vizsgálat célja a bírák tevékenységének valódi értékelése, amely kizárólag szakmai szempontok szerint történhet, hiszen az értékelés eredményét a bírói pályázatoknál, vezetői pályázatoknál, soron kívüli előresorolásnál, díjak adományozásánál figyelembe kell venni.

A bíróvizsgálat a gyakorlatban köztudomásúan rendkívül szubjektív és a sok helyen érvényesülő paternalista, nepotista viszonyrendszer miatt a „pozitív irányú elfogultság” is nagyon torzítja az eredményeket. Ha valaki nem a teljesítménye alapján, hanem személyes ok miatt kap kiváló értékelést, akkor ebből nem keletkezik jogvita (a másodfokú szolgálati bíróság a határozatában nem véletlenül figyelmeztetett arra, hogy a pozitív irányú elfogultságot is ki kellene zárni).

A felelősségi bíróság kollégiumvezetője a Bjt. 79. §-a alapján megtámadhatja az értékelés eredményét, amely elméletileg gátat vethetne az ilyen típusú részrehajlásnak. Mindez azonban csak elméleti lehetőség, ilyen jogorvoslati kérelem előterjesztésére a tudomásom szerint soha nem került sor. Ennek több oka van: egy ítélőtáblai kollégiumvezető például nem ismeri a bíróvizsgálat alapját

képező iratokat, kizárólag arra a néhány ügyre van rálátása, amelyeket másodfokon felülbíráltak. Ezen ügyek azonban a vizsgálatnak csupán egy kis szeletét jelentik, csak egészen súlyos és kirívó hibák esetén lenne reális esélye arra a felsőbbbíróság kollégiumvezetőjének, hogy a másodfokú határozatokra hivatkozva megtámadja a bíró értékelését. A járásbírói bírák esetében az ügyek el sem jutnak az ítéletábrára, ott tehát még ez a szűk lehetőség sem áll fenn, ilyen esetben ez a jogkör nyilvánvalóan formális (az ítéletábra kollégiumvezetőjének a polgári ügyszakos bírakkal semmilyen kapcsolata nincs, ez egyértelmű jogalkotási hibát jelent). Harmadrészt meg kell említeni, hogy a felsőbbbíróság kollégiumvezetőjének semmilyen érdeke nem fűződik egy általa nem vagy alig ismert bíró minősítéséhez, emiatt az sincs kizárva, hogy teljes egészében el sem olvassák a vizsgálati jelentéseket.

A minősítés fokozatának a bíró számára azért van jelentősége, mert a bíróvizsgálat (erősen szubjektív) eredménye később már már ún. „objektív pontként” jelenik meg a pályázatok során, amelyet kötelező figyelembe venni és jelentősen befolyásolja a pályázat eredményét [Bjt. 14. § (4) bekezdés aa) pont].

Az értékelésnek tehát a bírói karrierre is kihatása van, emiatt az értékelési folyamat alkalmas ennek befolyásolására, adott esetben a bíró ellehetetlenítésére és áttételesen a bírói függetlenség korlátozására.

Ezzel kapcsolatban utalok a másodfokú bíróság határozatában írtakra, mely szerint a bíróvizsgálat akár a bírói függetlenség megszüntetésére (!) is alkalmas (10. o.). Ezzel magam is egyetérték azzal, hogy a gyakorlatban többnyire „csupán” a bírói függetlenség korlátozására kerül sor és egyes esetekben a munkáltató által tanúsított magatartásnak kifejezetten ez a célja.

A bírói függetlenség korlátozásának kiváló példája továbbá, hogy a bíróvizsgálat időtartama alatt a munkáltatóm jogellenesen kirendelt egy másik bíróságra. A kirendelés oka közvetlen összefüggésben állt azzal az esettel, amely miatt a kollégiumvezető velem szemben elfogult, a cél ezen ügy eltussolása volt. A munkaügyi bíróság a szolgálati jogvitában megállapította, hogy a kirendelés jogellenes volt. Az ügyben ideiglenes intézkedést kellett elrendelni a törvényszékekkel szemben, majd az első- és másodfokú bíróság egybehangzóan helyt adott a kereseti kérelmemnek, megállapítva az Alaptörvény és a bírói függetlenség megsértését (**P/2., 3. és 4. számon csatolom a hivatkozott határozatokat**). Egyértelmű tehát, hogy a bírói függetlenség megsértése az esetben nem elméleti kategória, hanem jogerős ítéletben megállapított múltbéli tény és egyben reális veszély a jövőben is.

A bíróság elnökének szerepe

A Bjt. 71. §-ának (2) bekezdése a bíróvizsgálat első szakaszára vonatkozó szabályozást tartalmaz.

A két szakasz elválaszthatatlanul egymásra épül: annak ellenére, hogy az értékelés a bíróság elnökének kizárólagos hatáskörébe tartozik, ennek nélkülözhetetlen előfeltételként be kell szerezni a vizsgálati jelentést.

A törvényszéki elnök igazgatási pozíciót tölt be, a kiválasztásában szakmai szempontok nem játszanak szerepet. Ezen túlmenően a bírósági elnökök az esetek jelentős részében nem is ugyanabban az ügyszakban dolgoznak, mint a vizsgált bíró. Az igazságszolgáltatás rendkívül sokszínű tevékenység, ma már egy jogágon belül is specializált tudásra van szükség, a szakosodás elkerülhetetlen. Egy büntető ügyszakos törvényszéki elnök – lehet bármennyire kiváló képességű – nyilvánvalóan nem tudja értékelni egy polgári ügyszakos bíró munkáját; ezt a jogalkotó nem is

várja el tőle, ezért nélkülözhetetlen a vizsgálati jelentés elkészítése, amely az értékelési folyamat legfontosabb dokumentuma.

A törvényszéki elnök szerepe tehát az esetek jelentős részében szakmai szempontból teljes mértékben formális.

Ilyen esetekben az értékelés kizárólag a vizsgálati jelentés megállapításaira támaszkodik, mert a törvényszéki elnöknek csak arra van lehetősége, hogy – a bíró észrevételei folytán – kismértékben helyesbítse a vizsgálati jelentésből következő megállapításokat, önálló értékelő tevékenységet azonban nem folytat, a vizsgáló szakmai jellegű megállapításait nem hivatott felülbírálni. Ha a vizsgáló és a vizsgált bíró között például egy kérdésben tisztán szakmai véleménykülönbség van, akkor a vizsgáló álláspontját fogja figyelembe venni. A vizsgálati jelentésnek még az esetleges súlyos szakmai tévedéseit sem tudja felülbírálni az elnök, ebből következik az is, hogy az értékelést megalapozó vizsgálat során elkövetett hibák szükségszerűen téves és megalapozatlan értékeléshez vezetnek. A vizsgáló által elkövetett eljárási hibák kijavítására sincs eszköze a törvényszéki elnöknek, sőt a szolgálati bíróság gyakorlata értelmében (SzfÉ.2/2014/4. sz. határozat) a bíróság elnökének akkor is el kell végezni az értékelést, ha a vizsgálati jelentés álláspontja szerint oly mértékben hibás, hiányos, hogy nem szolgálhat egy megalapozott értékelés alapjául.

A jelenlegi jogszabályi környezetben – figyelemmel a fent említett szolgálati bírósági határozatra is – a bíróság elnöke többnyire formális szereplője a bíróvizsgálatnak, természetesen elismerve azon szociológiai tény, hogy informálisan befolyásolni tudja a számára fontos bíróvizsgálatokat.

A kollégiumvezető szerepe

A fentiek előrebocsátása után nem kérdéses, hogy a jogalkotó az értékelést nem kizárólag a bíróság elnökének hatáskörébe utalta, hanem legalább olyan jelentős súllyal vesz részt a folyamatban a kollégiumvezető is.

A Bjt. 71. §-ának (2) bekezdése szerint a tevékenységet megalapozó vizsgálatot a) maga a kollégiumvezető végzi; b) kijelöli a vizsgáltot.

A kijelölésnél semmilyen jogszabályi vagy más szempont nem érvényesül, nincs automatizmus, a vizsgálóra vonatkozóan semmilyen törvényi előírás nem létezik, az OIT Szabályzat is csak példálózó felsorolást tartalmaz. A vizsgáló az lesz, akit a kollégiumvezető diszkrecionális jogkörében kiválaszt. A kollégium munkatervének véleményezésekor ugyan a kollégium szavaz erről, de ez teljesen formális (a kollégium csak véleményezi a munkatervet, nem dönthet arról, hogy legyen-e bíróvizsgálat és ki legyen a vizsgáló). Az én esetemben egyébként a munkaterv nem tartalmazta a vizsgáló személyét, de ez a megszámlálhatatlan mennyiségű jogsértés közül csupán egy jelentéktelen szabálysértés volt.

Külön meg kell említeni, hogy a kollégiumvezető mindvégig érdemi szereplője marad a vizsgálatnak; az értékelés ismertetésén akkor is részt vesz, ha mást jelölt ki vizsgálatnak (Bjt. 75. §). A vizsgáló tehát annak tudatában végzi a tevékenységét, hogy a kollégiumvezető olvasni fogja a jelentést. Ennek például abban az esetben van jelentősége, ha egy szakmai kérdésben a vizsgált bíró és a kollégiumvezető eltérő gyakorlatot folytat. Amennyiben a kollégiumvezető végzi a vizsgálatot, akkor nyilvánvalóan helytelennek fogja minősíteni a bíró jogértelmezését. Ha nem ő végzi a vizsgálatot, akkor a vizsgáló választási helyzet elé kerül: amennyiben helyesnek tartja a bíró által követett gyakorlatot, akkor az értékelésnél a kollégiumvezetővel fog szembekerülni. Az a vizsgáló,

aki nem akar konfliktusba kerülni a szakmai vezetőjével, inkább alkalmazkodik az „elvárásokhoz” és a kollégiumvezető jogértelmezését fogja helyesnek tekinteni.

Az esetek többségében az értékelés kizárólag az értékelést megalapozó vizsgálat megállapításain alapul, amelyre a kollégiumvezetőnek formálisan és informálisan egyaránt érdemi ráhatása van.

Amennyiben a bíró vitatja a kollégiumvezető megállapításait, akkor ezzel szükségképpen egy tartós munkahelyi konfliktus lehetőségét vállalja, hiszen akár az elnök, akár a szolgálati bíróság ad helyt az észrevételeinek, a kollégiumvezető „vesztesként” kerül ki a vizsgálatból, ugyanakkor továbbra is együtt kell dolgozniuk. A vizsgálat megisméltése ezért komoly konfliktust jelent: a vizsgálaton „elbukott” kollégiumvezetőnek kell az új vizsgálatot elvégezni akkor is, ha a szolgálati bíróság súlyos hibákat rótt a terhére.

A vizsgált bíró szerepe

A vizsgálattal érintett bíró többnyire tétlenségre van kárhoztatva az egész folyamat során: a vizsgálat elrendelésében, a vizsgáló kiválasztásában nincs semmilyen szerepe, még az elkészült vizsgálati jelentést is csak legutolsóként ismerheti meg. Ez egyébként azzal a következménnyel jár, hogy a súlyos tárgyi tévedéseket tartalmazó vizsgálati jelentést – ahogyan az a jelen esetben is történt – a vizsgált bíró tudta nélkül megküldik az ítéltábla kollégiumvezetőjének. Később az észrevételek nyomán elismerték, hogy hiba történt, valótlan állítások szerepelnek a jelentésben, ezt azonban már nem küldték meg a magasabb szintű bíróság kollégiumvezetőjének. A konkrét esetben a vizsgálati jelentés pl. azt tartalmazta, hogy a bíró nem figyelmezteti a tanút a hamis tanúzás következményére. Ez a teljes mértékben iratellenes és valótlan állítást tartalmazó jelentés eljutott az ítéltábla kollégiumvezetőjéhez, aki – mivel az aktákat nem küldik meg a részére – nincs abban a helyzetben, hogy ellenőrizni tudja ezt az állítást. A hamis állítást az értékelés ismertetése során sikerült korrigálni, a hibáért elnézést kért a vizsgáló, de ezt már nem küldik meg az ítéltábla kollégiumvezetőjének, a bíró így még a személyiségi jogait súlyosan sértő, rágalmozó tényállításokkal szemben sem tud hatékonyan védekezni.

A bíró lehetőségei ebből következően abban merülnek ki, hogy észrevételt tehet a vizsgálati jelentésre és jogorvoslati kérelmet nyújthat be. A legnyilvánvalóbb eljárási hibák megakadályozására sincs jogszabályban biztosított lehetősége, a valótlan állítások helyesbítésére sem áll rendelkezésére semmilyen valóban hatékony jogintézmény.

A szolgálati bíróság szerepe

A törvény szerint az értékelés ismertetését követően „jogorvoslati kérelemmel” a szolgálati bírósághoz lehet fordulni, amely kasszációs és reformatórius jogkörrel rendelkezik. A szolgálati bíróság eljárása egy különleges bírósági eljárás, amely – tételes eljárásjogi szabályozás hiányában – nem sorolható be semmilyen perrend hatálya alá.

A szolgálati bíróság két típusú döntést hozhat:

- a) érdemben elbírálja a jogorvoslati kérelmet (módosítja az értékelést vagy elutasítja a kérelmet);
- b) megszünteti az eljárást és új vizsgálatot rendel el.

A szabályozás logikájából eredően a bíró kizárólag az értékelés megváltoztatását kérheti. Nincs arra jogi lehetőség – nyilvánvalóan értelme sem lenne –, hogy a bíró egy eljárási hibára hivatkozva kizárólag új értékelés elrendelését kérje.

Ha a szolgálati bíróság eljárási hibát észlel, akkor kötelessége – a kérelem érdemi vizsgálata nélkül – elrendelni a bíróvizsgálat megismétlését. Ez független attól, hogy az eljárást kezdeményező bíró hivatkozott-e erre, a szolgálati bíróság ugyanis hivatalból észleli az eljárási hiba fennállását.

A jogorvoslati kérelmem a fentieknek megfelelően az értékelés megváltoztatására irányult, hiába volt egyértelmű, hogy eljárási hiba történt. Az elsőfokú szolgálati bíróság ezért helyesen nem foglalkozott magával az értékeléssel. A fellebbezésemben – egyebek mellett – az eredeti jogorvoslati kérelmemnek megfelelően az értékelés módosítását kértem. A másodfokú bíróság – helytálló érveléssel – kifejtette, hogy az eljárási hiba következtében erre nincs lehetőség.

Összességében tehát a jogorvoslati kérelmem nem volt sikeres abban az értelemben, hogy a bíróság nem adott helyt az értékelés megváltoztatására irányuló kérelemnek (függetlenül attól, hogy a határozat túlnyomó részben az én érvelésemet követi).

Lényeges eljárási szabálysértés észlelése esetén a szolgálati bíróság nincs abban a helyzetben, hogy érdemben bírálja el a jogorvoslati kérelmet, ilyen esetben a vizsgálat megismétlésének elrendelése az egyetlen lehetőség.

A kifejtettekből értelemszerűen következik, hogy a munkáltató érdekkörében elkövetett eljárási hiba szükségszerűen új bíróvizsgálat elrendelését eredményezi. A szolgálati bíróság maga nem végez értékelést, a hibás értékelési folyamatot nem pótolhatja, csak a szabályosan lefolytatott bíróvizsgálat eredményének felülbírálata tartozik a hatáskörébe.

A vizsgálat megismétlésére korlátlan számban sor kerülhet, ennek következtében a bíró még abban az esetben is folyamatosan „vizsgálat” alatt állhat, ha a hibát valójában a vizsgáló vagy az elnök követte el.

A bíró értékelése és a bírói függetlenség

A bíróvizsgálat a bíró jogállását alapvetően érintő jogintézmény. A szolgálati bíróság nagyon helyesen mutatott rá arra a határozatában (10. o), hogy „*a bíróvizsgálat garancia arra, hogy csak olyan bíró ítélkezzen, aki erre szakmailag alkalmas*”.

Egy ilyen vizsgálattal szemben alkotmányos elvárás, hogy abban semmilyen szubjektív elem ne érvényesüljön. A vizsgálat eredményének – ideális esetben – teljes mértékben függetlennek kell lennie attól, hogy ki végzi a vizsgálatot és az értékelést.

A bírói jogállásnak közvetlenül az Alaptörvényből levezethető elemei vannak, ezek közül a legfontosabb a bírói függetlenség követelménye.

A másodfokú szolgálati bíróság ebben a körben is nagyon körültekintően és helyesen vizsgálta a kérdést: „*a bíróvizsgálat nem válhat eszközzé az igazgatási vezető kezében arra, hogy a bírót bármilyen irányban befolyásolja, munkáját, jövőjét illetően bizonytalanságban tartsa, ezzel bírói függetlenségét korlátozza, vagy netán meg is szüntesse*” (10. o.).

A fenti érveléssel magam is teljes mértékben egyetértek, ezt követően nem szükséges annak bizonyítása, hogy a bíróvizsgálat milyen mélységben érinti a bíró jogállását, hiszen közvetlenül alkalmas a bírói függetlenség megsértésére, súlyosabb esetben a megszüntetésére is.

A bíróvizsgálattal kapcsolatban felmerülő jogalkalmazási problémák emiatt alapvető alkotmányjogi kérdéseket érintenek.

A jelen ügy kapcsolata a bírói függetlenséggel

Az esetben – a korábban ismertettek alapján – jól követhető, hogy nem csupán általános jellegű veszélyként, hanem konkrét fenyegetésként jelentkezik a bírói függetlenség sérelme.

Egy olyan vizsgálat, amely nem objektív és hosszú ideig elhúzódik nyilvánvalóan sérti a bíró személyes integritását, védekezésre kényszeríti, bizonytalanságban tartja, tartósan akadályozza a munkavégzésben, huzamosabb ideig hátráltatja a karrierjét, ráadásul mindenféle formális döntés nélkül eszik sok olyan lehetőségtől, amely a munkáltató diszkrecionális mérlegelési jogkörébe tartozik.

A jelen esetben a bíróvizsgálat elrendelése szabályszerűen történt, de a folyamat során a törvényszék olyan hibákat vétett, amelyek következtében az eljárás rendkívül elhúzódott, majd – a szolgálati bíróság határozata folytán – eredménytelenül zárult. A vizsgálat kezdete óta eltelt közel két év és jelenleg az újabb vizsgálat elrendelésére várunk, tehát még mindig a kiindulópontnál vagyunk.

A fenti hibák és hiányosságok kizárólag a törvényszék részéről merültek fel (vizsgáló személye, eljárási szabálysértések). A jelenlegi jogszabályi környezetben hosszú időn keresztül lehet egy bírót „vizsgálat alá vonni” anélkül, hogy ennek (valódi) eredménye lenne.

A bíróvizsgálat csak akkor lehet alkotmányos, ha a célját megvalósítja. Ez az alkotmányos cél az alkalmatlan bírák eltávolítása és a tisztség ellátására alkalmas bírák munkájának objektív értékelése.

A jelen ügyben eddig történt események nem felelnek meg a fenti követelményeknek, az eddigi vizsgálat – a szolgálati bíróság határozata következtében – teljes egészében értelmetlen volt, mert a hiba már a folyamat legelején bekövetkezett (a vizsgáló személyében fennálló kizárási ok).

Egyértelműen arra a következtetésre kell tehát jutnunk, hogy a jelenlegi jogszabályi környezetben a bíró kénytelen eltűnni, hogy hosszú időn keresztül egy értelmetlen, emiatt zaklató jellegű vizsgálatot folytassanak vele szemben.

Hangsúlyozni kell azt is, hogy a szolgálati bíróság előtti eljárásnak nem lehet az a célja, hogy megállapítsa egy (jogszabályban egyébként nem nevesített) kizárási ok fennállását. A szolgálati bíróságot nem abból a célból hozták létre, hogy valakit kizárjon egy bíróvizsgálati folyamatból. A szolgálati bíróságnak nem a jogszabályi hiányosságokból eredő problémák megoldása a feladata, hanem az értékelés érdemi felülbírálata. Ha a szolgálati bíróságot nem erre a célra használjuk, hanem a kizárási ok kimondására, akkor a valódi feladatát nem tudja teljesíteni.

A legjobb megoldás az lenne, ha ezt a hibalehetőséget maga a jogszabály kiküszöbölné (a Bjt. részletes előírásokat tartalmazna a vizsgáló személyére vonatkozóan), vagy a törvény hatékony jogorvoslatot biztosítana az eljárás közben felmerülő problémák elhárítására.

Ténykérdés, hogy a Bjt. nem szabályozza a kizárási ok fennállása esetén követendő eljárást, ennek ellenére a szolgálati bíróság – nagyon helyesen – egyértelműnek tekintette, hogy kizárási okkal érintett vizsgáló nem járhat el („a bíróvizsgálatban nem vehet részt olyan személy, aki a bíró személyével szemben elfogult”).

A másodfokú szolgálati bíróság a határozatának 11. oldala külön utal a törvény hiányosságaira („alkotmányossági szempontból aggályos szabályozás”), ugyanakkor megállapítja, hogy nincs lehetősége az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezni.

A helyzet megoldására tehát az egyetlen lehetőség, hogy az eljárásban érintett félként én magam kezdeményezzem a T. Alkotmánybíróságnál annak a jogszabályhelynek a megsemmisítését, amely megakadályozta az Alaptörvénynek megfelelő bíróvizsgálat lefolytatását.

A Bjt. 71. § (2) bekezdésében foglaltakat a szolgálati bíróság alkalmazta az eljárása során; erre hivatkozva állapította meg, hogy a kollégiumvezető – a jogszabály kifejezett előírása ellenére – nem járhatott volna el az ügyben. Ebből következik, hogy ez a jogszabályhely alapvetően befolyásolta a vizsgálat eredményét, hiszen megakadályozta a bíróvizsgálat érdemi lefolytatását. A Bjt. 71. § (2) bekezdése miatt keletkezett egy olyan eljárási hiba, amelynek elhárításra senkinek nem volt lehetősége, ez az eljárási hiba pedig kihatott a vizsgálat egészére és így egyenes út vezetett a vizsgálat megismétlésének elrendeléséhez.

Logikus tehát, hogy ezen jogszabályhely az oka annak, hogy a bíróvizsgálatot nem sikerült határidőben és eredményesen lezárni. Az eredménytelen, elhúzódó vizsgálat alaptörvény-ellenes helyzetet teremt, hiszen sérti a bírói függetlenséget. Az alkotmányjogi panaszban támadott jogszabályhely nélkül a kizárási ok nem állt volna fenn, emiatt a vizsgálat eredménye is más lett volna, a szolgálati bíróság érdemben vizsgálhatta volna az értékelést, tehát más (érdemi) döntés születhetett volna.

Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy ez a jogszabályhely a jövőben is problémát fog okozni, hiszen a megismételt vizsgálat során a jogerős határozatban elfogulttá minősített kollégiumvezetőnek kellene kijelölnie az új vizsgálót. Ez a helyzet mindenki számára kedvezőtlen. A jogerős határozat után a kollégiumvezetőtől nem várható el, hogy részt vegyen a vizsgálatban. A törvényszéki elnök és a vizsgált bíró nem ért egyet azzal, hogy az elfogult kollégiumvezető más vizsgálót jelöljön ki, emiatt az új bíróvizsgálat eredményét is meg fogják támadni. A másodfokú bíróság egy hibás és hiányos jogszabályi környezetben próbált jó megoldást találni. Álláspontjuk szerint egyetlen megoldás van a helyzetre, ez a megoldás azonban egy újabb problémát okoz. A polgári perekben sem lehetséges, hogy az elfogultnak minősített bíró jelölje ki azt a bírót, aki az ügyet tárgyalni fogja. A jelen esetben sem tartom lehetségesnek, hogy az elfogultnak minősített kollégiumvezető jelölje ki az új vizsgálót, ez logikailag semmivel nem indokolható meg.

Külön meg kell említeni, hogy a szolgálati bíróság döntése iránymutató, de normatív erővel nem rendelkezik. Ebből következően ha a jövőben felmerül egy hasonló eset, akkor – hiába tudja mindenki, hogy elfogult a kollégiumvezető – a vizsgálatot a Bjt. alapján le kell folytatni, majd a szolgálati bíróság a jogorvoslati kérelem folytán elrendeli a vizsgálat megismétlését. Hiába döntött tehát a szolgálati bíróság ebben az ügyben, a probléma továbbra is fennáll, mert jogalkalmazói szinten nem oldható fel ez a törvényi hiányosság.

A jogorvoslat lehetőségét az értékelés során elkövetett hibák, hiányosságok, jogértelmezési bizonytalanságok kiküszöbölése érdekében kell biztosítani. A jogorvoslatnak nem lehet célja a törvényi szabályozás hibáinak kiküszöbölése, mert ez a jogalkotó feladata.

Amennyiben a T. Alkotmánybíróság helyt ad az alkotmányjogi panaszomnak, látszólag joghézag áll elő, hiszen a törvény nem tartalmaz szabályozást a vizsgáló személyére nézve. Álláspontom szerint ez egyszerűen áthidalható: az értékelés lefolytatása a munkáltató feladata, ezen folyamat egyik

lépése a vizsgáló kijelölése. Egyéb jogszabályi előírás hiányában a hatáskörök a munkáltatói jogkör gyakorlóját, jelen esetben a törvényszéki elnököt illetik meg, tehát valójában nem keletkezik joghézag.

A Bjt. jelenlegi szabályai igen hiányosak, erre utalt a másodfokú szolgálati bíróság is. A T. Alkotmánybíróságnak lehetősége van mulasztással elkövetett alaptörvény-ellenesség [Abtv. 46. § (1) bekezdés] észlelése esetén felhívni a jogalkotót feladatának teljesítésére. Hasonlóképpen fontos alkotmánybírói jogkör az alkotmányos követelmény [Abtv. 46. § (3) bekezdés] kimondásának lehetősége.

A fenti jogkövetkezmények alkalmazására irányuló indítvány előterjesztésére nincs jogszabályi lehetőségem, a T. Alkotmánybíróság – amennyiben helyesnek látja – ezen hatásköreit hivatalból eljárva gyakorolja, amely egyébként a jelen esetben is megoldást jelenthet a problémára.

A Bjt. támadott rendelkezésének megsemmisítését követően a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 360-361. §-a alapján – a T. Alkotmánybíróság határozatának ismeretében – határozható meg a továbbiakban követendő eljárás.

Az alkotmányjogi panasz előterjesztésének feltételei

Az Alkotmánybíróság a 4/2014. (I. 30.) AB határozatában rámutatott, hogy „[43] A bírói függetlenség az igazságszolgáltatás függetlenségének legfontosabb garanciája. A független igazságszolgáltatás pedig a jogállami működés egyik fundamentuma. A bírói függetlenség nem alapjog, nem is a bíró kiváltsága, hanem a jogkeresők érdekét szolgálja. Ugyanakkor nemcsak igazságszolgáltatási vagy szervezési-igazgatási alapelv, hanem egyes elemeiben a bírói tisztséget viselő személy Alaptörvényben biztosított joga és kötelezettsége is”.

A fentiekből az Alkotmánybíróság arra következtetett, hogy az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése a bírák szakmai és személyi függetlenségét is garantálja, emiatt alkotmányjogi panaszban hivatkozni lehet a bírói függetlenségre.

A szolgálati bíróság előtti eljárásban kérelmezőként (félként) szerepeltem, emiatt az egyedi ügyben érintett személynek minősülök [Abtv. 26. §], a közvetlen érintettségem pedig egyértelműen megállapítható, hiszen az eljárás tárgya a bírói tevékenységem értékelése.

A másodfokú határozattal szemben további jogorvoslatnak helye nincs, tehát a jogorvoslati lehetőségeimet kimerítettem. Az ügyben felülvizsgálati eljárás nincs folyamatban, ennek lehetősége jelenleg egyébként is kizárt, mert a Polgári perrendtartást nem lehet alkalmazni a szolgálati bíróság előtti eljárásban.

Az alaptörvény-ellenes jogszabály a korábban kifejtettek szerint érdemben befolyásolta a bírói döntést, mert enélkül a jogszabályi előírás nélkül más határozat született volna (számomra bármilyen érdemi határozat kedvezőbb lett volna, mint a vizsgálat megismétlése, mert így tovább húzódik az ügy). Ezzel egyidejűleg álláspontom szerint alapvető alkotmányjogi kérdést érint az eset, mert maga az ügyben eljárni hivatott szolgálati bíróság is alkotmányosan aggályosnak minősítette a kérdéses rendelkezést. A támadott jogszabályi előírás a bírák jogállásával kapcsolatban bármikor újabb és újabb jogvitákat generálhat és így lehetőséget teremt a bírói függetlenség korlátozására.

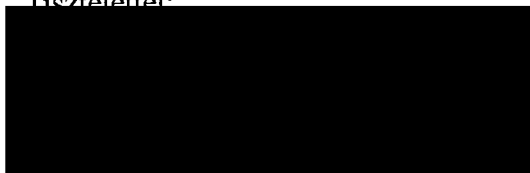
A Kúria mellett eljáró másodfokú szolgálati bíróság SzfÉ.4/2015/6. számú határozatát 2015. április 28. napján kézbesítették a részemre.

A személyes adataim nyilvánosságra hozatalához nem járulok hozzá.

Az ügyben született első- és másodfokú határozat kiadmányait a bíróság küldi meg a T. Alkotmánybíróság részére, ezért ezeket nem csatolom a panaszomhoz, a többi iratot másolatban mellékelem.

Budapest, 2015. június 26.

Tisztelettel:

Indítványozó

Melléletek:

- P/1. fellebbezés
- P/2. munkaügyi perben született ideiglenes intézkedés
- P/3. elsőfokú ítélet
- P/4. másodfokú ítélet
- P/5. jogi szakvizsga-bizonyítvány másolata

